

Forskning og utvikling i kulturskolefeltet

IRIS – den doble regnbuen

Elin Angelo, Anders Rønningen og Rut Jorunn
Rønning (red.)

KAPITTEL 1

Innledning

Elin Angelo | Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap, Institutt for lærerutdanning, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet - NTNU

Anders Rønningen | Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap, Institutt for estetiske fag, Høgskolen i Sørøst-Norge

Rut Jorunn Rønning | Norsk kulturskoleråd / leder IRIS-prosjektet

Denne antologien henvender seg til alle med interesse for forskning og utvikling i det kulturskolerelaterte feltet – ansatte og studenter i kunsthøgskoleutdanninger, lærerutdanninger og lederutdanninger, så vel som lærere, ledere og utøvere i praksisfeltet. Hensikten med boken er å bidra til styrket dialog om forskning og utvikling i kulturskolen, på tvers av fagfelt, forskningsfelt, regioner, praksisfelt og utdanningsinstitusjoner. Kulturskolen er et skoleslag der samarbeid med andre er sentralt – både med barnehager, grunn- og videregående skoler, frivillig og profesjonelt musikk- og kulturliv, institusjoner for høyere utdanning og forskningsmiljøer. Forskning i det kulturskolerelaterte feltet springer dermed ut fra mange fagfelt og forskningsfellesskap. Forfatterne i denne boken har vært tilknyttet forskergruppen *IRISforsk*. Gruppen inkluderer forskere fra ulike

fag og institusjoner, og har gjennomført mange studier som på ulike måter er knyttet til kulturskoleutviklingsprosjektet *IRIS* (heretter kalt *IRIS-prosjektet*). Kapitlene retter seg mot en bred målgruppe og er utformet i dialog med ulike fag-, praksis- og forskningsfelt. Kapittel 1, 2, 5, 7 og 13 er fagartikler skrevet først og fremst med tanke på ledere/lærere/politikere i praksisfeltet, mens kapittel 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11 og 12 er fagfellevurderte forskningstekster utformet i tråd med akademiske krav til vitenskapelig publikasjon.

IRIS-prosjektet var et stort kulturskoleutviklingsprosjekt som foregikk i Buskerud, Vestfold og Telemark fra 2014-2016. Hensikten med prosjektet var å styrke musikkopplæringen for barn og unge, med tanke på både bredde, dybde og rekruttering. Et stort antall skoler, kulturskoler, profesjonelle og frivillige kulturarenaer, samt flere hundre elever, lærere, skoleledere, rektorer og skoleeiere fra i alt 34 kommuner deltok i prosjektet. Denne bokens kapittel 1 redegjør nærmere for IRIS-prosjektet, for hva det har omfattet, hvem som har deltatt, og hvilke erfaringer og refleksjoner som er gjort.

IRISforsk er navnet på forskergruppen som ble etablert og utviklet i tilknytning til IRIS-prosjektet. Gruppen har bestått av 18 forskere og forskerstuderter fra i alt fem høyere utdanningsinstitusjoner; Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet – NTNU (NTNU), Norges (NMH), Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN), Høgskolen Innlandet (INN) og Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA). Blant de 18 forskerne er tre professorer, tre førsteamanuenser, to førstelektorer, fire ph.d.-studenter og fem masterstudenter, og i tillegg en forsker fra det utøvende musikkfeltet. Disse har bakgrunn og er ansatt innenfor skoleledelse, utdanningsforskning, musikkpedagogikk og fagdidaktikk. IRISforsk forener med andre ord et mangfold av fag- og forskningsfelt. Bidragsyterne i denne antologien har alle på ulike vis vært tilknyttet forskergruppen. Bokens siste kapittel beskriver hvordan arbeidsformen og organiseringen av IRISforsk

har hatt til hensikt å skape dialog mellom praksisfeltet og de mange fagfelt og utdanninger som er tilknyttet.

Bokens tittel henspiller på prosjektittelen *IRIS*. IRIS er navnet på den greske gudinnen som var bindeleddet mellom gudeverdenen og menneskene. Hun var personifiseringen av regnbuen. I IRIS-prosjektet er det *kulturskolene* som ses som et bindeledd mellom elevenes grunnopplæring, deltakelse i fritidskulturlivet og kvalifisering til høyere utdanning og yrkesliv. IRIS er også navnet på netthinnen, en hinne som gjør det mulig å skjelve lys og se motiv og perspektiv. *Den doble regnbuen* viser til ytre og indre kvaliteter ved IRISforsk sitt arbeid, som handler om å binde sammen kulturskoleverdenen og forskningsverdenen.

I følge en myte skal det ligge en skatt ved enden av regnbuen. Denne skatten lar seg imidlertid aldri gripe fordi regnbuen jo er et optisk fenomen som flytter seg med betrakteren. En utviklingsprosess vil jage etter denne skatten som i følget sagnet finnes der framme ved regnbuens ende. Det er altså veien, og søken etter målet som er poenget – ikke det å skulle gripe skatten. Allegorisk kan vi tenke oss at praksisfeltet er terrenget, at IRIS-prosjektet slår sin bue over dette, og dermed skaper driv og utvikling.

Den doble regnbuen kan ses på som en ytre bue utenfor den innerste. Den ytre buen spenner bredere, den har ofte litt mer utydelig fremtoning, og den har fargene i motsatt rekkefølge av den indre buen. Dette passer også til IRISforsk: Forskningsfeltet er noe bredere enn utviklingsprosjektet, men har samme tematikk. Det gis ingen klar og fullstendig fremstilling av IRIS-prosjektet i denne antologien, men det er de samme fargene som anvendes. Ikke minst tror vi også at skatten ved enden av regnbuen er enda større der regnbuen er dobbel, der forskning og utvikling går hand i hand kan vi forvente større og mer varige resultater. Det finnes mange gode utviklingsprosjekter i det kulturskolerelaterte feltet, knyttet til for eksempel talentsatsning, produksjon og skoleutvikling. IRISforsk

er et eksempel på hvordan også forskning kan knyttes til konkrete prosjekter som foregår i kulturskolefeltet, og hvordan aktører i yrke, utdanning og forskning kan samarbeide om kunnskapsutvikling. Denne antologien består av to deler og femten kapitler. Titlene på de to delene indikerer to hovedtemaer og her hentet fra det samme metaforiske univers som bokens tittel.

Del 1: Dybde og bredde mot en himmel full av stjerner

Denne første delen problematiserer forholdet mellom bredde og dybde – mellom kulturskole for alle og fordypningstilbud for noen få – i musikkundervisningen i kulturskolen. Her finner vi antologiens kapitler 2 til 7. Rut Jorunn Rønning har skrevet kapittel 2. Hun drøfter kulturskoleutvikling og filantropi, og hvordan både kulturfeltet og forskningsfeltet påvirkes av at finansieringen i stor grad kommer fra det private næringsliv. I kapittel 3 diskuterer Erlend Dehlin og Pia S. Hagerup kunstnerisk ledelse med utgangspunkt i et intervju med IRIS-prosjektets kunstneriske leder Wolfgang Plagge. I kapittel 4 skriver Ellen M. Stabell og Anne Jordhus-Lier om talentprogrammer i kulturskolen, og problematiserer fordypningsfokus mot en samtidig intensjon om kulturskole for alle. Nasjonalt og internasjonalt finnes det flere modeller og ulike måter å legge til rette for barn og unges utvikling. I kapittel 5 beskriver Andreas Viken forskjeller og likheter mellom IRIS-prosjektet og Trondheimspyramiden; to kulturskolemodeller som begge fokuserer på både bredde og talentsatsning. Videre diskuterer Mari Ystanes Fjeldstad i kapittel 6 fiolinlæreres syn på elevenes instrumentalopplæring etter henholdsvis El Sistema-pedagogikk og tradisjonell én-til-én undervisning. Til slutt i denne delen drøfter Lise Lundh i kapittel 7 kunstopplevelser som et mulig verktøy for inkludering av marginaliserte elever. Dette kapitlet tar utgangspunkt i

et El Sistema-inspirert skoleorkester på en mottaksskole i en IRIS-kommune, som drives i et samarbeid mellom grunnskolen og kulturskolen og der alle elever fra tredje til syvende trinn er med.

Del 2: Samarbeid mellom kulturskole og grunnskole: planeter på kollisjonskurs?

Samarbeid mellom kulturskole og grunnskole har vært en politisk intensjon siden midten av 1980-årene, og er lovpålagt gjennom opplæringsloven § 16.4 fra 1997. Dette realiseres i dag på mange ulike måter i kommunene, noe som innebærer utfordringer på mange plan. Kapitlene 8 til 13 tar utgangspunkt i dette. Inger Anne Westby diskuterer i kapittel 8 hvilke utfordringer musikk lærere i kombinerte stillinger i disse to skoleslagene vil møte, på bakgrunn av læreplananalyser av planverk for grunnskole og kulturskole samt intervjuer med musikk lærere som kombinerer arbeid i disse skoleslagene. I kapittel 9 drøfter Gry Sagmo Aglen og Sidsel Karlsen hvilke profesjonsutdanninger som finnes for musikkundervisning i kulturskolene opp mot hva slags kompetansekrav som synes å kreves i de tre programmene breddeprogram, kjerneprogram og fordypningsprogram i ny rammeplan for kulturskolene. Halvor Bjørnsrud og Anders Rønningen skriver i kapittel 10 om hvordan en høringsprosess for kulturskolens nasjonale rammeplaner er kombinert med aksjonslæring i fagnettverk. Med en aksjonsforskningsorientert tilnærming har 40 rektorer og fagpedagoger i IRIS-kommuner tatt del i studien som artikkelen bygger på. Elin Angelo og Anne Berit Emstad drøfter i kapittel 11 hvilke skolekonsepter som blir til i samarbeid mellom grunnskole og kulturskole i tre ulike kommuner. Bokens nest siste kapittel, kapittel 12, er en teoretisk orientert diskusjon av kulturskole og grunnskole sett som to aktivitetssystemer, der Brit Ågot Brøske støtter seg til Engeströms aktivitetsteori og diskuterer hva som skjer i møtet

mellom to systemer med noe motsetningsfylte mål og intensjoner. Til sist, i kapittel 13, drøfter redaktørene hvordan IRISforsk som en inkluderende forskningsmodell er et bidrag til utvikling av både yrkes- og utdanningsfeltet knyttet til kulturskole, og en modell som bidrar til fruktbar dialog mellom praksisfelt, høyere utdanning og forskningsmiljøer. Tilsvarende modeller for forskningssamarbeid som IRISforsk kunne potensielt vært utviklet også innenfor andre profesjonsfelt som kunne hatt behov for tett samarbeid mellom yrke, utdanning og forskning.

På vegne av IRISforsk vil redaktørene rette en stor takk til Sparebankstiftelsen DNB og Norsk kulturskoleråd for stor interesse og for både moralsk og økonomisk støtte gjennom prosjektet som helhet. Vi vil også varmt takke alle forskningsdeltakere som har ønsket oss inn, tatt imot oss, svart på spørsmål og vist oss hvordan det er. Dette gjelder både elever, foreldre, lærere, skoleeiere og ledere. En stor takk også til forlaget Cappelen Damm Akademisk, og særlig til vår forlagsredaktør Ingrid Eitzen for et forbilledlig samarbeid gjennom hele prosjektet. Til sist vil vi tre redaktørene takke alle som har vært med i IRISforsk for engasjement og diskusjoner på seminarer og konferanser, og for alt skrivearbeid som er gjort i forbindelse med denne antologien.

God lesning!

Trondheim/Oslo, august 2017
*Elin Angelo, Anders Rønningen
og Rut Jorunn Rønning*